

AITAREN BILDUR

Es propiedad. Queda hecho el depósito que marca la ley, y prohibida la reproducción gráfica. Los editores de la obrita permiten su representación escénica. Precio del sainete: **UNA peseta.** Los cinco números musicales de que consta el sainete lírico son populares: tres cantos infantiles, un romance religioso y una canción báquica. Su acompañamiento se publicará en el **CANCIONERO VASCO,**
del autor.

AITAREN BILDUR

SAINETE LÍRICO VASCO

POR

D. RESURRECCIÓN MARÍA DE AZKUE



BILBAO
GARMENDIA Y COMPAÑÍA

IMPRESORES

MCMXVII

AITAREN BILDUR

(AUR—AGERKAILUA)

AGERKIDEAK

MUÑILAK..... {
1. EZEKIEL.
2. KAITANO.
3. DIBUR.
4. ZILIPURDI.

NEŠKAK..... {
1. JOŠEPA.
2. ANA MARI.
3. KREZENTZI, aurzaina.
4. ISABELTŠO.

AMABIA (gizazaina).

Amasei bat urtekoa da Krezentzi; beste guztiak, muñil naiz neška, amarretik amairura bitartekoak. Tolosako Zumardian. Oraintsu.

LENENGO AGERRALDIA

NEŠKAK, alkarrekin jostatzen.

(Bi mordotan edo elitan ager bitez neskak: amar alde batean, amar bestean; guztiak zugatz andi baten babesean. Udako arratsalde argitsua da. Arrizko zizalu batzuek eta zugatz asko ageri dira or-emenka).

1.^o MORDOAK (Oyuka). Akerra ikusi degu baratzean jaten.

2.^{ak} Makila ikusi degu aker ori jotzen.

1.^{ak} Makilak akerra.

2.^{ak} Akerrak artoa, akerra ken.

OROK. Baratzetik akerra ken; ken, ken, ken, ken.

1.^{ak} Sua ikusi degu makila ori erretzen.

2.^{ak} Ura ikusi degu su ori itzaltzen.

1.^{ak} Urak sua.

2.^{ak} Suak makila.

1.^{ak} Makilak akerra.

2.^{ak} Akerrak artoa, akerra ken.

OROK. Baratzetik akerra ken; ken, ken, ken, ken.

- 1.ak Idia ikusi degu ur ori edaten.
2.ak Soka ikusi degu idi ori lotzen.
1.ak Sokeak idia.
2.ak Idiak ura.
1.ak Urak sua.
2.ak Suak makila.
1.ak Makilak akerra.
2.ak Akerrak artoa, akerra ken.
OROK. Baratzetik akerra ken; ken, ken, ken, ken.
-

- 1.ak Sagua ikusi degu soka ori etetzen.
2.ak Katua ikusi degu sagu ori arrapatzen.
1.ak Katuak sagua.
2.ak Saguak soka.
1.ak Sokeak idia.
2.ak Idiak ura.
1.ak Urak sua.
2.ak Suak makila.
1.ak Makilak akerra.
2.ak Akerrak artoa, akerra ken.
OROK. Baratzetik akerra ken; ken, ken, ken, ken.
-

- 1.ak Atsoa ikusi degu katu orri jarraitzen.
2.ak Balbea ikusi degu atso ori zemaitzen.
1.ak Balbeak atsoa.
2.ak Atsoak katua.
1.ak Katuak sagua.
2.ak Saguak soka.
1.ak Sokeak idia.
2.ak Idiak ura.
1.ak Urak sua.
2.ak Suak makila.
1.ak Makilak akerra.
2.ak Akerrak artoa, akerra ken.
OROK. Baratzetik akerra ken; ken, ken, ken, ken.



(IZKETAN)

- Još. Aurrak: ni aspertu naiz oyu egiten. ¿Nork
nai du erreginaka jostatu?
OROK. Nik..... nik..... nik ere bai.
Još. Nerau erregina.
AN. ¿Beti erregina zu ta gu beti mirabe? Enabil
ni erreginaka.
OROK. Ni ere ez..... ni ere ez..... ezta.ni ere.

- AN. (Aldarrika). Sardina bizi bizia, Ondarrabitik ekarri-berriaaaaaa.
- JOŠ. Bero dago, sardina saltzen ibiltzeko. Denda jarri bear det. (Arrizko zizalu baten gainean bildu bitza arri ta lur, orbel ta egur-kima ta beste zerbait). Isabelt̄so: aspaldion eztidazu ezer erosi. Len egunero agertzen zenidan; eta batean galtzerdiak, bestean gonagayak naiz aurzapi t̄suri-t̄suriak erosita, joaten zinan. ¿Ezaldezu goizeon ezert̄so nai?
- ISAB. Et̄seko andreak bazkari ugaria nai luke ta janari-bila bidali nau. ¿Bâldezu aragirik?
- JOŠ. Emakumet̄so: aragia arategian saltzen da. ¿Ezalzenekien? Emen piperra, naiz olioia, naiz porru ta azalandare, koipe ta gurin: zernai det saltzeko ta merke.
- ISAB. Piper-autsa nai nuke: gorria ta beltza.
- JOŠ. Arestian saldu det nuen piper gorri guztia. Beltzik eztet inoiz saldu. ¡Utikan! Gauza zikinek nere dendan eztu sarpiderik. Piper oria nai badezu, kanarioa bezelako ori-oria det, Madrildik oraindik orain ekarria. (Orbel-gainean lurra erakutsiko dio). Gibelia gozatzeko, piper oria da ongarririk egokiena.
- AN. Jošepa ¿erotu egin al zera? Piper oririk ezta Donostian ere. ¿Zu dendari? Piperra zer dan eztakizun ori ¿dendari? (Urrutira begira). Krezentzi, Isabelt̄so: zatozte nere dendara. (Beste neskatoai). Emen eztezute arkituko ez piper oririk, ez porru beltzik. (Krezentzi ager bite besoetan aurño bat naiz kopin bat duela).
- JOŠ. (Erdi-sapusturik). Nere amaren alabari eztio

Ana Marik zer zer dan erakutsiko. Isabel-t̄so: zatoz barrura. Zatozkit zu ere, Krezentzi. Edariak ere baditut. Bazkari ona nai duena, ez besterengana joan. Odolkiak, t̄s̄erri-buruak, urdai-azpiko koipe-gabea: merke, merke.

KREZ. ¿Zeinbatean odolki auek?

Još. Bi erreal bakoitza, irurak artzera bost errealen eraman. Martina t̄siki ¿ik ezalden ezert̄so bear? Sayeskia ere badet, lukainka ta ziztor gorri ederrak.

AN. (Beraren tokia utzita). Udan ezta zerririk iltzen. ¡Sayeskia! ¡Lukainkak! ¿Zu dendari? Etorri, neskat̄sa politak, etorri nere dendara. Merke, merke.

Još. (Benaz). Bi bider jayo bear izango dezu, nere *maistra* izateko. ¿Uda alda? ¿Ezalgera eguberri-aurrean?

AN. ¡Atzo Santa Ana-eguna ta biar eguberriak! ¡Ui! Parre egin zazute, gazteak, parre. (Mutil koskorrak ageri dira, zortzi bat).

Još. Jostatzen ari geranean, beti da uda ta beti negua: bakoitzak nai duena. Merke, merke. Krešentzi ¿zertan gelditzen zera? ¿Zeinbat odolki nai dituzu? Neronek eginak dira.

BIGARREN AGERRALDIA

NEŠKAK ETA MUĪILAK

EZEK. (Josepari). Odolkiak neri: sei.

Još. Eztet nik odolkirik zuretzat.

- EZEK. Erakutsi neri tšapel gorri bat: zeinbat gorr-
iago, nayago.
- JOŠ. Eztet tšapelik ere.
- EZEK. ¿Zer den orduan salgai?
- JOŠ. Nik deusik ere ez zuentzat, neskatilentzako
denda da nerea.
- EZEK. Ken ortik orduan: ken, ken.
- JOŠ. ¿Zurea alda Zumardia? Zoazte zuek beste
toki batera.
- EZEK. (Erdi-asarrez). Kentzeko; bestelan plist-plast.
- JOŠ. (Ezekielek kenduta). Lotsagabe, lotsagabe, lo-
tsagabea.
- EZEK. (Josepak bezela). Lotsagabe, lotsagabe, lotsa-
gabea. (Itz bakoitzaren ondoren zaplada bat emango dio).
- JOŠ. (Negarrez). Ire Aitari esango zioat eta iku-
siko dek.
- EZEK. ¡Nere Aitari! Begira ¿e?
- JOŠ. Bai, ire Aitari esango zioat.
- EZEK. Zati-zati egingo aut, Jošepa negarti, nere
etšera baoa.
- JOŠ. (Urrutiagotik). Lotsagabe, lotsagabe, petral
zikin orrek, jo zak aundiagoa. (Joseparen
atzetik bjoaz beraren lagunak ere).

IRUGARREN AGERRALDIA

MUŦILAK

- EZEK. (Kartak sakeletik aterata). Briskan joka dezagun,
Kaitano: bik biri.
- KAIT. Ire kartakin ez, oriekin beti ik irabazten
dek-eta. Nereakin nai badek, bai: berri-

berriak zeuzkat. (Sakeletik atera bitza beronen karta zar batzuek).

EZEK. Ekatzak ikusteko. (Kartak ikertuz). ¡Au gezurtial ¡Berri-berriak dauzkala! Ezagunak dituk karta auek.

KAIT. ¡Bai ta ireak ez! ¡Ja-jai! Nere auek irutso zeuzkatek orrelakoak. Bateko ezpatak ezpaina zeukak autsia. Iruko urrea urratua zegok.

EZEK. ¿Au zein dek bâ, beltz zikin au?

KAIT. Ori, ikusi gabe ere bazekiat zein dan: zazpiko bastoya.

EZEK. Zilipurdi: eseri or. Tsimista bezela irabaziko ziegu auei.

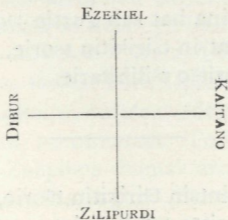
ZILIP. Nik eztiat dirurik.

EZEK. Ez nik ere; bainan Andre Mariz ematea.

KAIT. Dibur: Ezekieli musura ongi begiratu gero. Azeri zarra dek au.

EZEK. ¿Zer jokatuko diagu?

KAIT. Semaiko bana bi jokutara, tsakur tsiki bana. (Beste irurak lurean eseri bitez. Ezekiel belauniko jarriko da, erpoen gainean atzea duela. Era onetan jarri bitez:



Jokolariai eskuetara begira lau bat mutiko zutik egongo dira).

- EZEK. ;Nolako keinuak?
- KAIT. ;Esan bearra aldago? Oi bezelakoak: batekoa degunean, mingaina atera; irukoa degunean, begi bat ertsi; errege adierazteko, beko ezpaina ortz-artean sartu.
- EZEK. Keinu oriek amonen briskakoak dituk. Nai duenak, nai duena. Zilipurdi: agopean esango dizkiat gureak. Ator onera. (Biak jeikita, alde batera joanez, luzaro egongo dira eskuketan, izka bezela Beste ainbeste egin bezate beren naikide Kaitanok eta Diburrek. Bitartean neskak, ageri eztirala, urren-go aur-kanta oyuka bezate).

NEŠKAK (Agertokitik ate, oyuka).

Tšintsin tširikitin tšorie,
tšoritšo tšilibitarie:
erein nuen garie,
oso arlo aundie,
uste nuen eun anega,
imina bat zan guztie (bis):
tšintsin tširikitin tšorie,
tšoritšo tšilibitarie.

Tšintsin tširikitin tšorie,
tšoritšo tšilibitarie:
miz miz katu zurie,
jaurti nion arrie,

arren ordez mindu nûn
atsoaren bekokie (bis):
tšintšin tširikitin tšorie,
tšoritšo tšilibitarie.

EZEK. (Neskai). Isilik eta etšera.

NEŠKAK. Tšintšin tširikitin tšorie
tšoritšo tšilibitarie:
atsoaren zaurie
sendatzera etorrie,
ogesabayan da ageri
tšindor papar-gorrie,
tšiolaritšo zolie:
tšintšin tširikitin tšorie
tšoritšo tšilibitarie.

EZEK. (Lurretik arri bat eskuratuz). Isilik egoteko, bestela
amonarengana arrika eramango zaituztet.

KAIT. (Kartak eskuan dituelarik). Orraztu itzak ik, Zili-
purdi. Ebaki, Dibur.

EZEK. (Len bezela, beraren lekuan belauniko jarririk). E, Kai-
tano: gizalegean egin bear diagu emen.
Atera zak karta bat. Urrea bada, ni izango
nauk emateko. Bastoya bada, erori. (Kaitanok
karta bat atera beza). Orrela. Urrea. Ebaki. (Kar-
tak eskuan dituela). Tori, Dibur; tori, Zilipurdi;
tori, Kaitano; neretzat ederrena. Tori, tori,
tori; au nerontzat. Tori, tori, tori.....
Kopa. Zazpikoa duenak eraman dezala.

DIB. (Kaitanori). ¿Eta, lagun? ¿Zer nik?

KAIT. Bota tšar.

EZEK. (Ozen-ozen). Zilipurdi: utsa dik Kaitanok, utsa.
Jo briska. ¿Eztet nik esan? Kaitano: arra-

- tsalde luzea zeukagu ta gero zerbait izango dek.
- KAIT. ¿Kartak ikusi egin aldizkidak?
- EZEK. Begietan igarri diat. Nik orain bikotsoaz ziplatuko det ori. Eskutik nik t̄sar. Dibur: il ezak au, al badek. Zilipurdi: eman bi tantot̄so. (Isilunetso bat).
- DIB. (Zilipurdiri). Arzak ik lenengo, erorrek il dek eta. Joka, nai dekana. (Ezekiel Kaitanoren kartai begira).
- KAIT. Ezekiel: buru ori atzerago. Dibur: kartak ongi gorde.
- EZEK. Bildurtzen asi dituk auek. Joka zak nai dekana: briska nai badek, briska; t̄sar nai badek, t̄sar.
- KAIT. (Diburri). ¿Zerarren eztituk bi edo iru tanto eskatu? Irten, Dibur; t̄sar beti eskutik.
- EZEK. Jo erara briska aundi bat, amaikakoa. ¡Ori, ori besoa! Kaitanok eztu pitsik. Beste bat nik. ¡Au mant̄sunga!
- KAIT. Bai, ikusita. Nik ere orrela igarriko nitek.
- ZILIP. ¿Zazpikoarentzat eztegu esan?
- KAIT. (Beraren kartak lurrera jaurtikiz). Au eztek jokatzea. Den-dena berok. Ibili azkar. Joka, Zilipurdi.
- ZILIP. ¿Briskarik badek, lagun?
- EZEK. Joka nai dekana. Auei ankape ere irabaziko ziegu. Jo, Kaitano. Neretzat ori.
- ZILIP. ¡Irukoa ik!
- EZEK. ¿Ezaldek eztula entzun? Gutsienez iru aldiz egin diat.
- KAIT. ¡Tira! joka, Ezekiel; joka, Dibur; joka, Zilipurdi. Au galdu diagu.

- EZEK. Zeinbat egin degun jakin bear det.
KAIT. ¿Zertarako? Irabazi dezutela ¡arrayea! bein esanezkero. ¡Tiral bildu kartok. (Ezekiel tantoak zeinbatzen ari danartean, neskak zumardian, ageri eztirala, beste aur-kantatso au entzun erazi bezate).

NEŠKAK (Oyuka).

- I.º ELIAK. Dirurik zuririk ez beltzikan
Jošantoniok etzeukan,
zurrutño bat edateko,
uyol-egun batean,
errekara joan zan,
keskalutako ustean:
errota tšikiak klin-klan (bis).
2.ª^{ak} Errekan zegola, keskalurik
Jošantoniok alerik
ezin atšituz, gogaitu
zuen bizi-bizirik,
itzuli zan uts-utsik,
loben-zuriko gaberik:
sabel jan-gabeak klik-klik (bis).

- KAIT. (Neskai deadarrez). Alde, alde ortik, neskato berritsuok. Zoazte eltzeari gatza ematera.

NEŠKA OROK (Oyuka).

Irriz ta-errukiz «o Jošanton
Jainkoak dikala gabon»
etšean sartu zanean

andreak esan zion,
maya uts-utsik zegon:
gau artan gaišoak Bilbon
zegin ametsetan bonbon (bis).

- EZEK. (Pozik zutituz). Eun, eun egin ditugu. (Oyuka ta tsalo joaz). «Tšalopin tšalo, tšalo ta tšalo.
- KAIT. ¿Eun? ¡Amaika gezur esaten diguk! ¡Eun!
- EZEK. ¿Ezetz? Erorrek ikusiko dek. (Berriz zeinbatuz).
Kaitano ¿zer dek au? ¡Irukoa?
- KAIT. ¿Ezaldiagu ikusten?
- EZEK. Orduan amar. Amar ta amar, ogei; ogei ta lau, ogei ta sei, ogeita amasei, berrogei, berrogei ta bi, bost, berrogei ta bederatzi
¡Gizagaišoak!! Irurogei, irurogei ta lau, irurogei ta zazpi.
- DIB. (Asarrez). Irurogei ta sei.
- EZEK. ¡Tira! Irurogei ta sei; irurogei ta amasei, laurogei, laurogei ta iru, zazpi, amar, amalau, laurogeita amasei.
- DIB. Eztituk eun.
- EZEK. Eun, lau gutschago. Zilipurdi: etziok inor gu bezelakorik.
- KAIT. ¡Astaputz, arroško! Guk ere bazekiagu irabazten.
- EZEK. Joku bat irabazi diagu ¿e? bat bitarako. Gero gezurrik ez asmatu: bat guk. Ongi nasi kartok. Eman, Dibur.
- DIB. (Kartak ematen ari dala). Ezekielek bateko ezpata.
- EZEK. ¡Purgatorioko arima pielak! ¡Ai, azpikoa ezpata halitz!
- DIB. (Betilunik). ¡Ezpata!

- EZEK. (Pozik). ¡Ori, ori! Irabaziko diagu au ere, Zilipurdi. Emen zegok Ezpain-autsi: emen, emen. (Guztai erakutsiz).
- KAIT. ¡Auſe dek Ezekiel arro!
- EZEK. Duenak erakusten dik; eztuenak, burua makurtu. Zilipurdi ¿briskarik?
- ZILIP. Bai bi ere, nai badituk.
- EZEK. Atera aundiena. Or doa zaldia. Auek eztute zaldia iltzekorik. Iruko urrea Kaitanok arrapatu dik.
- KAIT. (Urrutira begira). Amabia dator, gizazaina; Joſepa lagun duela. Bildu kartok.
- EZEK. Ez, au amaitu gabe.
- KAIT. (Zutituz). Bildu, bildu, nereak dira-ta.
- EZEK. ¿Irabazitzat ematen aldezute?
- KAIT. Biltzeko, biltzeko.
- EZEK. (Eskua zabalduz). Eman neri irabazi dedan ſemaikoa ta orduantſe bilduko dizkiat.
- KAIT. ¿Andre Mariz ematea, ezaldek erorrek esan?
- EZEK. Orain eztuenak, orduan ematea. Orain duenak, oraintſe eman dezala.
- KAIT. ¿Nik orain iri eman? Adarra.
- EZEK. Beraz karta auek neretzat. (Karta batzuek sakelean gorde bitza).
- KAIT. Arrapatuko gaituela.
- EZEK. Eman neri semaikoa, tſakur tſikia.
- KAIT. Muturreko bat bai, nai badek.
- EZEK. ¿Ik muturrekoa neri? ¿Ezaldek uste nik baino indar geyago dekala?
- KAIT. ¡Tſatſual! Mingainean dek ik indar geyegi.
- EZEK. Ik aldiz ez mingainean, ez besoetan, ez buruan, kerten orrek.

LAUGARREN AGERRALDIA

EZEKIEL, KAITANO, AMABIA TA JOŠEPA

(Urrutiseago mutil ta neska batzuek).

- AMAB. (Ezekieli besotik elduta). Ekatzak karta oyek.
EZEK. Eztira nereak. (Kaitanori). ¿Semaikoa galdu aldek?
KAIT. Bai, galdutzat.
EZEK. Tori kartok. Dirua neri.
KAIT. Andre Mariz emango diat. (Kaitano, kartak eskuetan dituela, igesi bijoa. Amabiak karta batzuek bildu bitza).
AMAB. (Josepari). Neskato ¿au alda jo zaituena?
JOŠ. Auše, Ezekiel.
AMAB. ¿Ezekiel? ¿Zapatariaren semea alda? ¡Arrayo pola! Tšori polita. ¿Zergatik jo dek neskatsa gaišo au?
EZEK. Lotsagabea iru aldiz esan didalako.
JOŠ. Ta berorrek denda kendu dit.
AMAB. ¿Zergatik kendu diok denda?
EZEK. Tšapel gorria saltzeko esan diot eta beronek saldu nai ez.

(Neska guztiak amabiaren inguruan).

- AMAB. Jošepa: ik ere saldu bear uen.
JOŠ. Mutlak mutlakin josta ditezuela. Iru masailako eman dizkit, jauna.

- AMAB. ¿Iru? Nik ere orduan beste iru, bealdeko masaitetan. (Makila jasota iru aldiz jo-irudia egingo du).
Bat (Ezekielek: «ay, ay»). Bi. Iru. Orain joan adi, Ezekiel, ta eskumufiak eman Aitari.
- EZEK. (Urrutitik, eskua begietatik kenduz). Joſepa: iluntze-rako sei artuko ditun.
- AMAB. (Kresenziri besoetako aurra kenduz). Moñoño: eman neri ma. ¿Nungoa zera, neskatsa?
- KREZ. ¿Ni? Zegamakoa, jauna.
- AMAB. Ango berri nik ere badakit. ¿Zein etsetakoa zera?
- KREZ. ¿Mari Teres labeko ezaldaki nor dan? Arretſen alaba gaztena ni.
- AMAB. ¿Luzaro alzaude alkate jaunarenean?
- KREZ. Aur auſe jayo zanean etorria naiz.
- AMAB. ¿Ta atseginez, e?
- KREZ. Bai, jauna.
- AMAB. Ongi jan, lanik ez, eguraldi onez egurastu. Zegaman ezta onelako bizikerarik. Irabazi ere poliki naski. ¿Ilean bi ala iru astaperra?
- KREZ. ¿Zer degu ori?
- AMAB. ¿Zegamarra izan ta astaperra zer dan jakin ez? Andik urruti eztan Ataunen ikasi nuen orrela izketan. Astaperra ta duroa naiz ogerlekoa berdin dira.
- ISAB. «Tſalen begia» ere izendatzen dute.
- JOŠ. Orra Isabeltſok ere. ¡Nun izan lezakean gauzal
- AMAB. (Krezentziri). ¿Ilean zeinbat ematen dizute?
- KREZ. Amari bidaltzen diote saria ta eztakit.
- AMAB. (Berriz aurra gora ta bêra erabiliz). Moñoño, Tolo-sako aurrik ederrena i aiz. ¡Aupa! ¡Aupa!

- ¡Aupa berriz ere! (Krezentziri). ¿Ibiltzen badaki?
- KREZ. ¿Zazpi ilebeteko aurrak ibiltzen ikasi? ¿Arkumea alda?
- AMAB. Neronek irakatsiko diot. (Amabiak, aur aizuna, kopina, bean zutik jarrita, batean atzeraka, bestean aurrerontz berabil). Moñoño: amaika dantza eder egin bear dek, Aitonaren antzekoa izatekoa bâiz. (Krezentziri). ¿Etseko andreak azten alditu beraren aurrak?
- KREZ. Au bai beintzat. (Ar beza Krezentzik berriz besoetan aurre).
- AMAB. Jainkoak bedeinkaturik guri-guria ta mardula dezute berau. (Ezekielek isil-ostuka atzetik orratz batez paper andi bat itsatsiko dio amabiari). ¿Zeinbat aur ditu alkate jaunak?
- KREZ. Bost seme-alaba dira, zarrenak zortzi urte ditu.
- AMAB. Onen sendo ederrak beste laurak badira... ¿Ze izen du beronek?
- KREZ. Adolfo.
- AMAB. ¿Adolfo? ¡Jakina! ¿Ta besteak ere Fernando ta Erroberto edo beste izen arrotz orietakoren batzuek ezaldituzte? Bai, enura gabe. Bein aberastuezkero, artoa sutan bezelaše arrotzen da gizona.
- KREZ. (Parrez). ¿Nolako izenak jarri bear otedira?
- AMAB. Dirudunen artean eztegu entzuten lenagoko izen eder mamintsurik. Prudentzio, Gergorio. ¿Zer nai dezu ederragorik? Pantaleon, Anakleto, Sabastian: izen auek agoa gozaro betetzen digute. Baina uri an-

- dietako mutiko tšankame beluri oriek.....
- EZEK. (Urrutitik). Moñoño, Moñoño: eraman atzeko bulda ori Alkate jaunari ta eskumuñak, (Igesi lasterka).
- JOŠ. (Amabiari). Prudentzio ¡Ezekielek, petralak alakoak, egin diona! (Papera askatu ta erakutsi bezayo. Amabia, aurr Krezentziri emanetz, lasterka Ezekielen ondoren bijoa).
- KREZ. Eztu arrapatuko, onezkero zubira eldu izango dira mutil koskorrak. (Neskato batzuek amabiaren atzetik urrutira joango dira).
- JOŠ. (Deadarrez). Prudentzio: Ezekielek ezkerreko bidea artu du; mendian gora joan alda.

BOSKARREN AGERRALDIA

NEŠKAK, banaka agertuz.

- AN. (Deadarrez). Isabeltšoooo, Martina tšikiiiiii, Mari Tereeeeees: zatozte jostatzera.
- JOŠ. ¿Akerrarena berriz ere oyukatuko otedegu?
- KREZ. ¿Beti bat?
- AN. ¿Ta beti oyuka? Beste zerbait egin dezagun.
- JOŠ. Aski da nik «bai» esatea, Ana Marik «ez» gaineratzeko.
- AN. Dendarika ari gerala, mutil koskor ayek saila eten digute ta orregatik jostatzea aitatu det.
- JOŠ. Orain berriz, ez zurea ez nerea: Krezentzik ipuintšo bat edatsi dezagula. (Askok tsalo egingo dute).

- AN. Neronek ere nai det ori. (Krezentziri eskalzinuka).
Krezentzi.
- JOŠ. (Berdin). Krešentzi, Zegamako pitsilore polit
orrek ¿ipuintso bat ezaldiguzu edatsiko?
- KREZ. Etzerate egoten isilik-eta.....
- JOŠ. Isil-isil-isiltšorik egongo gera.
- AN. Guzti-guzti-guztiok. (Oro Krezentzi loisintzen ari
bitez).
- KREZ. Eseri zaitezte lurrean. (Krezentzi arrizko zizaluan
eseriko da, beste neskato guztiak lurrean, beraren inguruan).
Tori aurra, Ana Mari.
- JOŠ. Nik artuko dizut.
- AN. Neri esan dit. Au berriz beti beratu. (Ana
Marik ar beza besoetan Krezentziren kopina).
- JOŠ. (Lagunai). Aurrak: gero belarriak zur ta min-
gaina barruan geldi.
- KREZ. ¿Bagera? (Neskato guztiak Krezentziri adi-adi).
- AN. Asi.
- KREZ. Zerura joan zan bein gizontso bat.
- ISAB. Ni ere pozik joango nintzake.
- JOŠ. (Asarrez). Zerura ez, etšera joango zera zu,
isilik egon nai ezpadezu. Gazteak ¿etzaku-
tsute gure «mošca muerta?»
- AN. Barka, Krezentzi, ta aurrera.
- KREZ. ¿Bagera?
- AN. Bayetz, bagerala.
- KREZ. Zerura joan zan bein gizontso bat. Atea
ertsia zegoen. Kašk-kašk jo zuen ta inork
etzion erantzun; fan-fan jo zuen gogorše-
ago ta berriz ere inor ageri ez. Belarria
ate-zirrikitura urbilduz, luzarotso egon zan
adi. Aingeruak oyuka ari omenziran ta

noizean bein mintzura lodi-lodizko itzaldia—sermoya—entzuten omenzuen. Dran-dran jo zuen gero ukabilez. «¿Nor da? galde egin zion norbaitek barrutik.—Nerrau naiz.—Eta zerori ¿nor zaitugu?—Elizgelari—sakristau—gaišo bat.—¿Zer nai luke sakristau gaišo bat orrek?—Sarpidea—¿Sarpidea? Sakristau gutsisko artzen ditugu emen. (Parre neskatoak). ¿Eta nungoa zera?—Ni, jauna, Larraungo Baraibarren jayo, bizi ta il naiz; antse izan nauzu elizgelari berrogei urtez.—Zaude puska batean». Atezainak, San Pedrok, liburu aundi bat zabaldua, «¿Baraibarko sakristaua esan dezu? ¿Ta izena nola?—Jose Premiñ, jauna». Hmmm egin zuen San Pedrok. (Parre neskatoak). Hmm berriz ere. «¡Amaika mozkor artu dituk, Jose, berrogei urte orietan!—Jauna, jai andietan baizik ez.—Eta artzekotan ere ¿jayegunez artu bear? Ainbat gaiztoago. Bonbilari ere, apaizaren isilik erdiustuta, ura ezartzen ion ta gero meza bai ta meza ez.—Ori gutsitan, etsekoengatik ta burua galdua nuenean.—Etziok emen iretzat tokirik». Jainkoa ta atezaina asi ziran orduan. PEDRO ¿NOREKIN ARI AIZ ORRELA?—JAUNA, EMEN ARIMA BAT DA, BARRURA NAI LUKEALA.—EZTA LEKURIK, EZTA LEKURIK, DOAYELA SULEIZERA ORTIK». GAIŠOAK NEGAR EGITEN ZUEN, ZORIGAIZTOZKO MUNDUAN ETŠEAGATIK, ETŠEKOENGATIK, GALDU ZUELAKO ZERUA. AY EZ ORAINIK, AY EZ ORAIN-

IK (erantzun zuen sakristau zorigabeak) ITŠAROPEN DUT AMARENGANIK (1). Etorri zan gero Andre Maria ta Semeari Joŕe Premiñen alde itz egin zion. Semeak, atosteko liburu aundi hura San Pedroren eskutik artu ta zabalduz, amari sakristaukeri izugarriak irakurrerazi zizkion. Aurpegia beluri-beluri zuela, Andre Mariak orduan negar egin zuen. Atezain buruzuriak, itzik ez mitzik ebaki gabe, betiko ilun beltzera atera zuen andik Baraibarko agure zorigabea.

AN. Gaiŕoa. (Ana Marik eta beste batzuek eskuz begiak estali bitzate, negarrez bezela).

KREZ. (Zutik). Negarrok kentzeko, ipuin onetsen zatitŕo bat Teresak-eta oyukatuko degu. Neri ikasita dakizute zuek. Ezalzerate oroitzen arako «Pedro ¿norekin ari aiz orrela?».

BATEK. Bai, Krezentzi.

KREZ. Asi gaitezen beraz.

(Lau-bost neskatok oyuka).

Pedro ¿norekin ari aiz orrela?

—Jauna, emen arima bat da, zerura nai lukeala.

—Ezta lekurik, ezta lekurik; doayela suleizera ortik.

(1) Itz lodi auek Baraibarko bati entzun nizkion, beron musika egokiaz. Beste argitasunik eman etzidatelako, berak gai dirala ipuintso ori egitea otu zait. SULEIZERA-ren ordez INFERNURA esan zidaten; ARI AIZ-en ordez AGO; ITSAROPEN-tzat ESPERANTZA (sic).

—Gaiñoak negar egiten zuen,
zorigaiztozko munduan
etseagatik, etsekoengatik
galdu zuelako zerua.

—¡Ay, ez orainik; ay, ez orainik!
itsaropen dut amarenganik.

—Seme, erruki diat gaiño au.
¿Odol beroz erosi onek
orain samurtzen ezalau?

—Ama, inola egin al balitz,
zure naya negike itzez itz.

—Mendi artan ni zutik bezela,
maiterik au belauniko
opalaratean lagun maiz izan
¿ta ezaldek azketsiko?

—Onen bizitza zerorrek ikus
badezazu, galdu da betiko.

(Izketan).

AN. Oso taña ta gozoa da, Krezentzi, oyuki ori.
¿Zergatik eztiguzu guri irakatsi?

SEIGARREN AGERRALDIA

LENAK ETA AMABIA TA EZEKIEL

Još. Neskak: Ezekiel baitu du Prudentziok.
Ederrak emango dizkio; bai bear ere,
mats-ayena baino okerrago baita.

- EZEK. (Negarrez amabiari, ez bata ez bestea agertzen eztirala).
Eztedala nai aitarengana agertu; ez, ez;
enaiz joango.
- AMAB. Tserrenko: amak gaizki azi bâu, aitag zuzendu ezala. Berarengana bear dek.
- EZEK. (Agertokian, amabiak besotik gogor dautsalarik). Barka, jauna, barka; eztet geyago egingo. Ez aitarengana ¡otoi! aitarengana ez, zatituko nau-ta.
- JOŠ. (Biguñ-biguñ). Ezekieltšo, Ešekiel ¿tsapel gorria ezalzenduen nai? Prudentziok emango dizu jipoya ere.
- AN. Gaišoari, geyago eztu egingo-ta, barka bezayo.
- KREZ. Prudentzio ¿aitarengana eramango aldu, gaišo ori?
- AMAB. Zuk otoitz egin dezunezkero, gu ere aurizanak gera-ta ¡tira! Ešekiel ¿Aitaren bildur alaiz?
- EZEK. (Belauniko ta erdi negarrez). Bai, jauna, Aitaren bildur-bildur naiz. Eztet geyago egingo. Barka bezait, Jainkoarren.
- AMAB. Mutiko gaišo ori, joan adi ire bidean lokabe; eta ar itzak karta auek ere. (Ezekielek muñ egin bezayo amabiari, kartak arkeran. Mutiko batzuek ager bitez).

(Oro oyuka).

¡Oi bart, oi bart! Usapal bi ta eper bat janaritzat, janaritzat: iru atsorekin amabost agurek ¡ai, zer aparria genuen bart! ¡ai, zer aparria genuen bart!

¡Oi bart, oi bart! Bederatzi zezen aundi, zortzi idi ta zazpi bei, sei âri ta bost antzar, lau oilo, iru uso, usapal bi ta eper bat janaritzat, janaritzat: iru atsorekin amabost agurek ¡ai, zer aparía genuen bart! ¡ai, zer aparía genuen bart!

¡Oi bart, oi bart! Amabi zama ardo zuri, amaika zama ardo beltz, amar anega ogi berri, bederatzi zezen aundi, zortzi idi ta zazpi bei, sei-âri ta bost antzar, lau oilo, iru uso, usapal bi ta eper bat janaritzat, janaritzat: iru atsorekin amabost agurek ¡ai, zer aparía genuen bart! ¡ai, zer aparía genuen bart! ¡genuen bart!

AGERTOYÁLA BÊRA

NOTA. I. Todos los vocablos contenidos en esta comedia, anteriormente no expuestos, los tendrá el lector en el *vocabulario que se ha impreso por separado.*

II. De las letrillas de los cinco cantos populares contenidos en este sainete lírico, dos pertenecen por entero al autor; como también la segunda estrofa del romance religioso. Al publicarse el *Cancionero Vasco* se expondrá la letra popular de las canciones junto a las reformadas, cuya propiedad, como es natural, se reserva el autor.

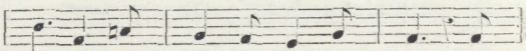


NÚM. 1

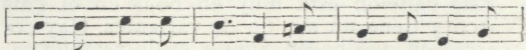
AKERRARENA



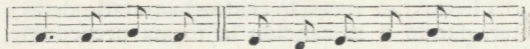
1. A - kerr - a i - ku - si
2. Su - a i - ku - si
3. I - di - a i - ku - si
4. Sa - gu - a i - ku - si
5. A - tso - a i - ku - si



de - gu ba - ra - tze - an ja - ten. Ma -
de - gu ma - ki - la o - ri err - e - tzen. Ur -
de - gu ur o - ri e - da - ten. So -
de - gu so - ka o - ri e - te - tzen. Ka -
de - gu ka - tu orr - i ja - rrai - tzen. Bal -



ki - la i - ku - si de - gu a - ker o - ri jo -
a i - ku - si de - gu su o - ri i - tzal -
ka i - ku - si de - gu i - di o - ri lo -
tu - a i - ku - si de - gu sa - gu o - ri arra - pa -
be - a i - ku - si de - gu a - tso o - ri ze - mai -



tzen: ma - ki - lak a - kerr - a, a - kerr - ak
tzen: u - rak su - a, su - ak
tzen: so - ke - ak i - di - a, i - di - ak
tzen: ka - tu - ak sa - gu - a, sa - gu - ak
tzen: bal - be - ak a - tso - a, a - tso - ak



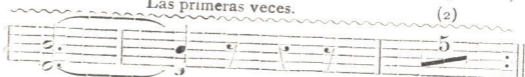
ar - to - a, a - kerr - a ken. Ba - ra -
ma - ki - la ma - ki - lak (1).
u - ra, u - rak (1).
so - ke - a, so - ke - ak (1).
ka - tu - a, ka - tu - ak (1).



tze tik a - kerr - a ken: ken, ken, ken,

Las primeras veces.

(2)



ken.

La última vez.



ken.

Esta canción está muy en boga en el País Vasco y tiene un sin fin de variantes. Hay comarcas en que hacen figurar en la retahila varios otros personajes, como herrero, viga, lobo, perro, zorro, etc.

En vez de *Balbe*, personificación de la muerte, se valen de *Erioa*, la muerte, por lo menos en Deba y Baigorri. El pueblo presenta a los personajes de uno en uno, repitiendo la misma melodía hasta diez veces; lo cual se ha tratado de evitar, dando a la canción la forma precedente, sin alterar, sin embargo, ni siquiera una nota.

(1) Después de cada número se repiten los anteriores, siguiendo siempre hasta el fin. Para más claridad consúltese el texto en la pág. 5.

(2) A veces hay más compases de espera.

NÚM. 2

T̄SINT̄SIN T̄SIRIKITIN



- 1. T̄sin-t̄sin t̄si - ri - ki - tin t̄so - ri -
- 2. T̄sin-t̄sin.
- 5. T̄sin-t̄sin.



e t̄so - ri - t̄so t̄si - li - bi - ta - ri -



e: e - rein nu - en ga - ri - e o - so
miz miz ka - tu zu - ri - e, jaur - ti
a - tso - a - ren zau - ri - e sen - da -



ar - lo an - di - e, us - te nu - en eun a -
ni - on a - rri - e, a - ren or - dez min - du
tze - ra e - torr - i - e, o - ge sa - ba - yan da a -



ne - ga i - mi - na bat zan guz - ti - e, i - mi - na
nun a - tso - a - ren be - ko - ki - e, a - tso - a -
ge - ri t̄sin - dor pa - par go - rri - e, t̄si - o - la -



bat zan guz - ti - e. T̄sin-t̄sin t̄si - ri - ki - tin
ren be - ko - ki - e. T̄sin-t̄sin.
ri - t̄so zo - li - e. T̄sin t̄sin.

tso-ri - e tso-ri - tso tsi-li-bi-ta-ri-

e.

NÚM. 3
DIRURIK ZURIRIK

Allegro.

Di - ru - rik zu - ri - rik

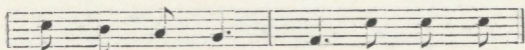
Err - e - kan ze - go - la
Irr - iz ta err - u - kiz

ez bel - tzik - an Jo - san - to - ni - ok e - tzeu -
kes - ka - lu - rik Jo - san - to - ni - ok a - le -
«o Jo - san - ton, Jain - ko - ak di - ka - la ga -

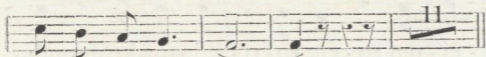
kan zurr - ut - ño bat e - da - te - ko, u - jol
rik e - zin a - tsi - tuz go - gai - tu zu - en
bon» e - tse - an sar - tu za - ne - an an - dre -

e - gun ba - te - an err - e - ka - ra jo - an
bi - zi - bi - zi - rik, i - tzu - li zan uts uts -
ak e - san zi - on, ma - ya uts uts - ik ze -

zan kes - ka - lu - ta - ko us - te - an: err - o - ta
ik, lo - ben ez ar - dit ga - be - rik: sa - bel jan -
gon: gau ar - tan gai - so - ak Bil - bon ze - gin a -



t̄si - ki - ak klin klan, err - o - ta
ga - be - ak klik klik, sa - bel jan -
me - tse - tan bon bon, ze - gin a -

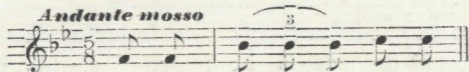


t̄si - ki - ak klin klan.
ga - be - ak klik klik.
me - tse - tan bon bon.

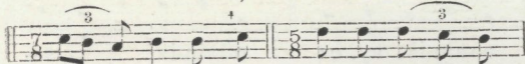
NÚM. 4

¿PEDRO, NOREKIN?

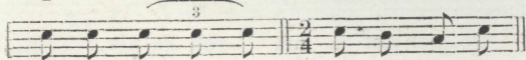
Andante mosso



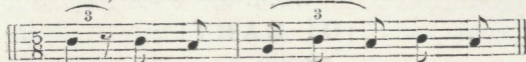
¿Pe-dro, no - re - kin a - ri - aiz
Se - me, e - rru - ki di - at



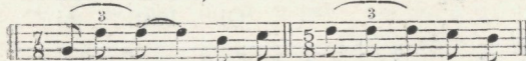
o - rre - la? — Jau - na, e - men a - ri - ma
gai - so au. ¿O - dol be - roz gar - bi - tu



bat da, ze - ru - ra nai lu - ke - a -
ba - tek, o - rain sa - mur - tzen ez - al -



la. — Ez - ta le - ku - rik, ez - ta
au? — A - ma, i - no - la e - gin



le - ku - rik: do - a - ye - la su - lei - ze -
al ba - litz, zu - re na - ya ne - gi - ke

ra or-tik. i-tzez itz Gai-šo - Men-di ak ne - gar ar-tan ni

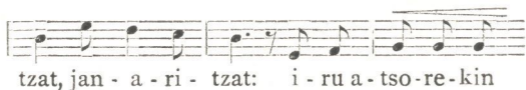
e - gi - ten zu - en, zo - ri - gaiz-toz-ko mun-du-zu-tik be - ze - la, mai-te-rik au be - laun-i-an e - tse - a - ga - tik, e - tse-koen-ga-tik ko o - pal - ar - te - an la - gun maiz i - zan gal-du zue - la - ko ze - ru - a. — ¡Ay, ez ta ez - al-dek az - ke - tsi - ko? — O-nen o-rain-ik; ay, ez bi - zi - tza ze rorr - o-rain-ik! ek i - kus i - tsa - ba - de-ro - pen dut a - ma - ren ga-nik. za - zu, gal - du da be - ti - ko.

NÚM. 5

¡OI BART!

Allegro

¡Oi bart! ¡oi bart! u - sa-pal bi ta e-per bat jan - a - ri-



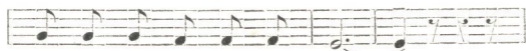
tzat, jan - a - ri - tzat: i - ru a - tso - re - kin



a - ma - bost a - gu - rek [ai, zer a -



pa - ri - a ge - nu - en bart! [ai, zer a -



pa - ri - a ge - nu - en bart!



[Oi bart, oi bart! be - de -



ra - tzi ze - zen aun - di, zor - tzi i - di ta



zaz - pi bei, sei â - ri ta bost an -



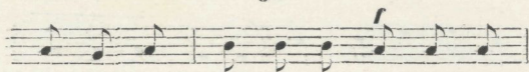
tzar, lau oi - lo, i - ru u -



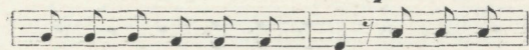
so, u - sa - pal bi ta e - per bat jan - a - ri -



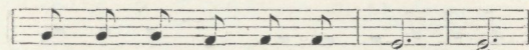
tzat, jan - a - ri - tzat: i - ru a - tso - re - kin



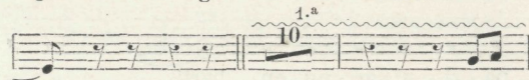
a - ma - bost a - gu - rek ¡ai, zer a -



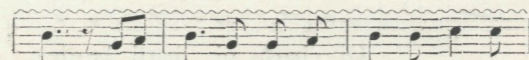
pa - ri - a ge - nu - en bart! ¡ai, zer a -



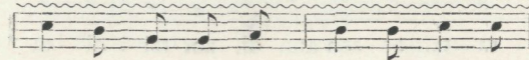
pa - ri - a ge - nu - en bart!



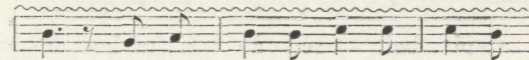
¡Oi



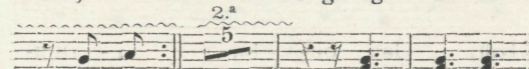
bart, oi bart! a - ma - bi za - ma ar - do



zu - ri, a - mai - ka za - ma ar - do

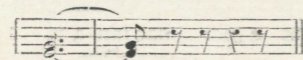


beltz, a - mar a - ne - ga ogi be - rri



be - de -

¡ge - nu - en



bart!

